

Asia: VN/9812/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain, terveydensuojelulain sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta

Laki kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain muuttamisesta

Kuolemasta ilmoittaminen, kuoleman toteaminen ja kuolleen hautaaminen

Helsingin yliopisto esittää käsityksensä luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain muuttamisesta, että esitysluonnos on yleisesti ottaen tärkeä ja kannatettava.

Helsingin yliopisto toteaa myös, että laki kuolemansyyn selvityksestä vaatii tulevaisuudessa nyt tehtyä muutosta huomattavan laajemman uudistustyön. Nykyisessä esityksessä otetaan kantaa keskeisesti vain kuolemantoteamiseen, joka nyt ehdotetaan oikean suuntaisesti ja perustuslakivaliokunnan kannanoton mukaisesti nostettavaksi lakitasolle, edellisen asetustason säädöksen sijaan. Lisäksi THL:n vuoden 2019 selvityksen perusteella on kuolemantoteamisessa huomattavia ongelmia ja kuolemia oli todettu lainvastaisesti, osoittaen muutoksen kiireellisuuden. Kuolemansyyn selvittämiseen liittyvä toimintaympäristö on kuitenkin kokonaisuudessaan muuttunut edellisten lain muutoksien jälkeen. Tämän vuoksi kuolemansyyn selvittämiseen liittyvä lainsäädäntö vaatii edelleen merkittäviä muutoksia ja tarkennuksia. Nämä ovat nyt jääneet esityksen ulkopuolelle.

Helsingin yliopisto esittää kunnioittaen yksittäisiä ehdotuksia muutoksiksi ja tarkennuksiksi.

Koulutusvaikutukset. Koska laki muuttaa lääkäreiden, sairaanhoitajien ja poliisin toimintamalleja kuolemantoteamisen kohdalta, tulee näiden ammattiryhmien koulutuksen osalta varmistaa, että opetuksesta vastaavilla organisaatiolla on ajantasaiset opetussuunnitelmat ja riittävät resurssit opetuksen toteuttamiseen käytännön tasolla. Korkeakoulujen perusrahoituksella ei kateta

täydennyskoulutuksen kustannuksia eikä tarvittavasta lisäkoulutuksesta voi tulla lisäkustannuksia korkeakouluille. Korkeakoulujen tulisi voida toteuttaa täydennyskoulutusta maksullisena toimintana.

Kuolemasta ilmoittaminen (Esitys s. 42, 1 §). Poliisin roolia tulisi laajentaa siten, että poliisille ilmoitetaan myös ne vainajat, joiden henkilöllisyyttä ei tiedetä tai henkilöllisyys on epäselvä. Muutos sopii lisättäväksi esimerkiksi 1 §:n 2 momenttiin.

Termi ”kuolonkalpeus”. Kuolonkalpeus (pallor mortis) on vanha termi, jota on käytetty mm. vuoden 1901 ”Oikeuslääketieteellisessä käsikirjassa”, mutta ei enää 1990-luvun jälkeisissä ”Oikeuslääketieteen perusteet” oppikirjan eri painoksissa. Termiä ei myöskään käytetä enää kansainvälisissä oppikirjoissa. Lisäksi kuolonkalpeuden toteaminen ei kaikissa tilanteissa ole yksiselitteistä. Ilmiö on kuvattu vielä elossa olevilla henkilöillä tietyissä sairaustiloissa (esimerkiksi vaikea sydämen vajaatoiminta tai anemia) aiheuttaen sekaannuksen mahdollisuuden ja sen toteaminen saattaa vaatia erityislaitteita. Helsingin yliopisto ehdottaa ko. termin poistamista kaikkialta esityksen tekstistä.

Sairaanhoitajan tekemät tutkimukset (Esitys s. 46 ja 55, 1 c § ja 10 b §). Kun kuolema on ennakoitavissa voi sairaanhoitaja tehdä alustavat tutkimukset ennen lääkärin suorittamaa vainajan ruumiin ulkoista tarkastusta ja kuoleman toteamista. Sairaanhoitajan tekemä tutkimus jätetään avoimeksi ja ainoastaan lääkärin ohjeistettavaksi. Kohta on yksi laki muutoksen keskeisimmistä, mutta on jätetty avoimeksi. Tämä saattaa aiheuttaa laajaa kirjavuutta toimintamalleissa, eikä korjata tilannetta lain tarkoittamalla tavalla. Helsingin yliopisto ehdottaa, että kohtaa tarkennetaan ja annetaan suuntaviivat mitä toimenpiteitä sairaanhoitajan tulisi vähintään tehdä.

Vainajan kuolinaika. Ehdotuksessa ei oteta kantaa tilanteeseen, jossa sairaanhoitaja tai poliisi tekee alustavan kuoleman toteamisen ja lääkäri tekee varsinaisen kuolemantoteamisen joitakin päiviä myöhemmin. Käytännön ongelmana on tällöin mikä on kuolinpäivä, jolla on merkittävä oikeudellinen ja sosiaalinen merkitys. Helsingin yliopiston ehdottaa kantanaan, että se joka on ensimmäisenä todennut elottomuuden ja kuoleman, merkitsee kuolinpäivän ja kellonajan ja että tätä käytetään virallisesti varmana tai arvioituna kuolinpäivänä. Tämä tulisi kirjata ehdotukseen selkeästi. Poikkeuksen tähän muodostavat tilanteet, joissa kuolema on toissijaisten kuolemanjälkeiset muutokset ovat pitkälle edenneet. Tällöin kuolinajan arviointi on aina poliisin ja oikeuslääkärin tehtävä.

Termi ”poliisimies”. Tulisi korvata sanalla, joka ei ole sukupuolittunut.

Vainajan ruumiin käsittely ja säilytys

-

Ulkomailla kuollut henkilö

-

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

-

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä

-

Grönroos Mira
Helsingin yliopisto